

MORFOLOGIŠKAI NEADAPTUOTŲ
DAIKTAVARDŽIŲ GIMINĖ

ESMINIAI ŽODŽIAI: skoliniai, nekaitomi daiktavardžiai, giminė, tekstynas, apklausa.

Lietuvių kalboje nemaža skolintų žodžių. Dalis iš jų morfologiškai adaptuoti, pvz.: *institucija*, *humanizmas*, *leksika*, kiti vartojami neadaptuotos formos (neturima omenyje sąmoningai neadaptuojamų užsienio kalbų žodžių ar junginių, pvz.: *free style*, *cool*). Šiame straipsnyje aptariami gana seniai pasiskolinti daiktavardžiai, dažniausiai vartojami nekaitoma forma, pvz.: *alibi*, *fojė*, *popuri*¹. Norėta ištirti, kaip pasirenkama šių skolinių giminė: ar laikomasi rekomendacijų, ar vyriškosios arba moteriškosios giminės pasirinkimą lemia sąsajos su panašios reikšmės žodžiais.

Lietuvių kalbos gramatikoje teigiama, kad giminė – būdingiausia daiktavardžių kategorija: „Lietuvių kalboje yra tokių daiktavardžių, kurie iš esmės neturi skaičiaus kategorijos (skaičiais nekaitomi), yra ir tokių, kurių negalima linksniuoti, vadinasi, jie neturi linksnio kategorijos, o daiktavardžių, neturinčių giminės kategorijos, nėra. Taigi giminės kategorija yra svarbiausias morfolginis daiktavardžių požymis, padedantis išryškėti jų daiktiškumo reikšmei.“ (LKG I 1965: 164).

Giminės kategorija būdinga ne tik lietuviškiems daiktavardžiams ar visiškai adaptuotiems skoliniais, bet ir nekaitomiems skoliniais. Gramatikoje rašoma, kad nelinksniuojamųjų kitų kalbų kilmės daiktavardžių giminė „atsekama ne tiek iš daiktavardžio formos, kiek iš konteksto: ją daugiausia parodo sintaksiniais ryšiais su daiktavardžiu susiję būdvardžiai, skaitvardžiai, įvardžiai ir dalyviai (*Tas ragù būtų skanus, tik kad persūdytas*).“ (LKG I 1965: 169; taip pat žr. Valeckienė 1967: 127). Ramunė Vaskelaitė (2001: 48) teigia, kad „su morfolginės raiškos neturinčiais daiktavardžiais būdvardiš-

---

¹ Straipsnyje netirti tie atvejai, kai skoliniai vartojami kaitomos formos, pvz.: *neturi alibio*, *pasveikino maestro*. Tai jau kito tyrimo objektas (žr. Rimkutė et al. 2010).

kojo žodžio linksnis parenkamas pagal sintaksinę funkciją, skaičius – pagal reikšmę, o giminė – pagal daiktavardžio galo panašumą į lietuviškus žodžius arba pagal sąsajas su žodžiu reiškiamo daikto pavadinimais.“

Ne visada lengva parinkti nekaitomų daiktavardžių giminę, nors DLKG (2006: 64), LKG I (1965: 169) pateiktos aiškos taisyklės: nelinksniuojami kitų kalbų kilmės daiktavardžiai, kurie baigiasi kirčiuotu *-ė* ir nežymi vyriškos lyties asmenų, yra moteriškosios giminės, pvz.: *ateljė, filė, fojė, koljė, kupė, turnė, želė* ir pan., o turintys tiek kirčiuotą, tiek nekirčiuotą baigmėnį *-i, -u, -o* yra vyriškosios giminės, pvz.: *aveniu, bolero, kazino, meniu, metro, ragu, tabu, taksi, triko* ir pan., išskyrus moteriškosios lyties asmenis reiškiančius daiktavardžius, pvz., *fru, ledi*². Vis dėlto R. Vaskelaitė (2001), Artūras Judžentis (2002), Loreta Vaicekauskienė (2007) mano, kad dabartinėje bendrinėje kalboje nekaitomųjų daiktavardžių giminės raiška įvairuoja: vyriškajai giminei priskiriami ne tik daiktavardžiai, turintys žodžio gale *-o, -u, -i*, bet ir *-ė* bei *-a*, pvz.: *akcentas – platus koljė; pradėti gaminti įvairūs dražė* (Judžentis 2002: 44).

Norint ištirti, katrai giminei priskiriami morfologiškai neadaptuoti daiktavardžiai, nagrinėti pavyzdžiai *Dabartinės lietuvių kalbos tekстыne* (žr. <http://tekstynas.vdu.lt>)³, o aiškinantis, kas lemia nekaitomų skolinių priskyrimą vyriškajai ar moteriškajai giminei, 2010 m. rugsėjį apklausti Vytauto Didžiojo universiteto lituanistai ir germanistai (71 pirmo ir ketvirto kurso studentas)⁴. Jų paprašyta užpildyti anketą, t. y. prirašyti atitinkamos formos (kartu ir giminės) galūnę derinamajam žodžiui, esančiam prie nelinksniuo-

² Atkreiptinas dėmesys, kad netirti tie skoliniai, kurių paskutinis skienuo nekirčiuotas ir kuriuos pagal knygoje *Kalbos patarimai. Gramatinės formos ir jų vartoseną* (Miliūnaitė 2002) pateiktas rekomendacijas siūloma linksniuoti, pridėdant lietuviškas galūnes *-as, -is, -a, -ė*, t. y. vietoj *avokado, bikini, brendi, cunami* ir pan. teikiama *avokadas, bikini, brendis, cunamis*. Reikia atsižvelgti ir į LKG I (1965: 169) pateiktą pastabą, kad kai kurie nelinksniuojami daiktavardžiai ilgainiui sulietuvinami, jiems pridedamos saviems, lietuviškiems žodžiams būdingos galūnės, pvz.: *depa (depo), efendis (efendi)*. Tokiu atveju kartais pakinta ir daiktavardžių giminė, pvz.: *kakava (kakao), žaliuzės (žaliuzi)*. Taigi tokių skolinių giminė abejonių nekelia.

³ Tekstyno dydis beveik 136 mln. žodžių. Visi pavyzdžiai, išskyrus *interviu, šou, taksi*, analizuoti visose tekstyno dalyse, t. y. grožinėje, negrožinėje, administracinėje literatūroje, publicistikoje ir sakytinės kalbos tekstuose. Kadangi rasta daug pavyzdžių, kuriuose pavartota *interviu, šou, taksi*, šie žodžiai tirti tik tekstyno publicistikos dalyje.

⁴ Daugiausia apklausta lituanistų. Nesistengta proporcingai atrinkti tam tikro kurso studentų, nes, autorės nuomone, studentų amžius ar studijų pobūdis neturėtų daryti didelės įtakos tyrimo rezultatams.

jamojo skolinio ir nuo jo priklausančiam (anketos pavyzdys pateiktas straipsnio gale). Anketoje taip pat prašyta paaiškinti, su koku žodžiu respondentai sieja tą skolinį. Toks prašymas įrašytas neatsitiktinai: kelta hipotezė, kad giminės pasirinkimą gali lemti sąsaja su panašios reikšmės žodžiais, pvz.: *nuostabūs tango* (šokis), *tarptautinė žiuri* (komisija), *naujas taksi* (automobilis). Šią hipotezę leidžia kelti anksčiau atlikti tyrimai (Vaskelaitė 2001; Judžentis 2002), kuriais nustatyta, kad dabartinėje bendrinėje kalboje manyti polinkis vienodinti nelinksniuojamųjų kitų kalbų kilmės daiktavardžių vartoseną.

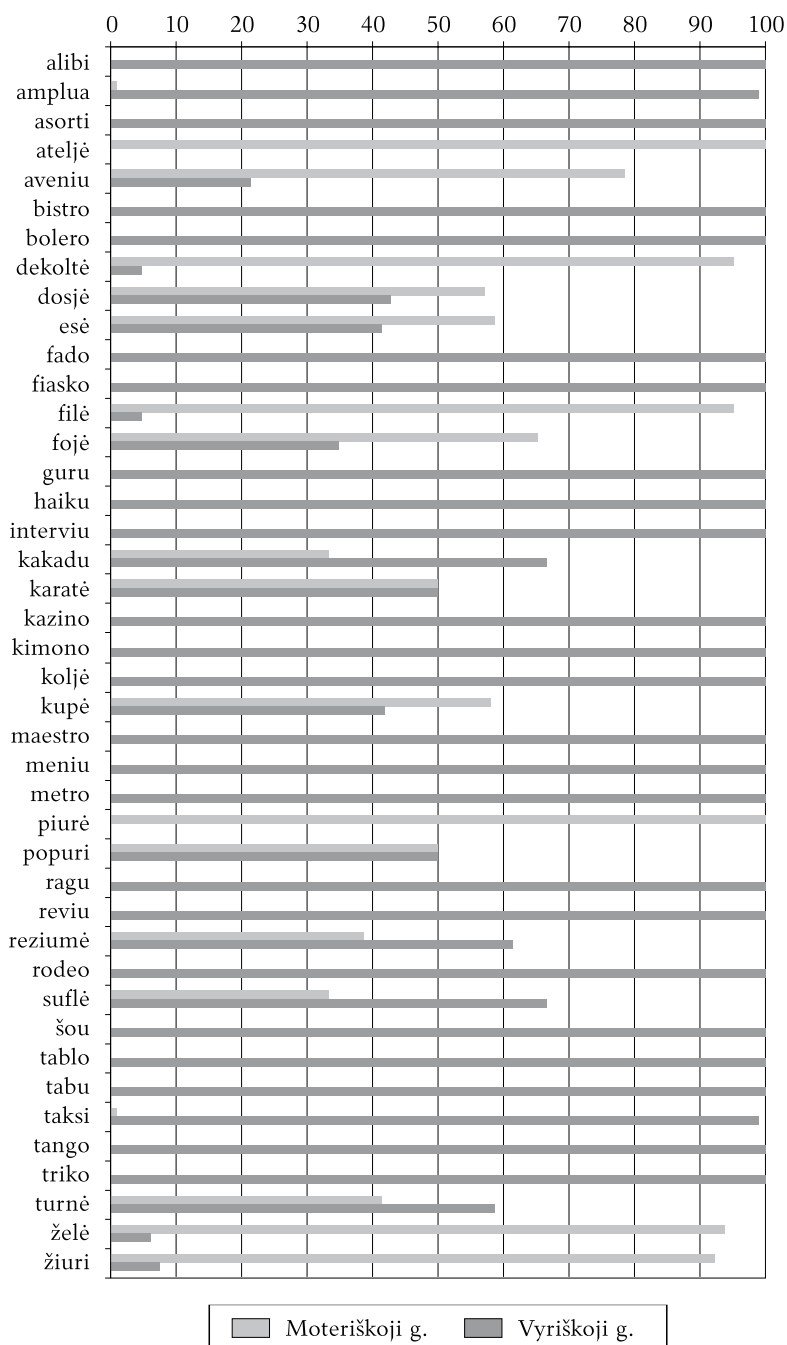
MORFOLOGIŠKAI NEADAPTUOTŲ DAIKTAVARDŽIŲ GIMINĖ DABARTINĖS LIETUVIŲ KALBOS TEKSTYNE

Siekiant išsiaiškinti, katrai giminei priskiriami morfologiškai neadaptuoti skoliniai, *Dabartinės lietuvių kalbos tekстыne* (toliau – tekstynas) tirti 42 nekaitomi nelietuviškos kilmės daiktavardžiai su baigmenimis *-a*, *-i*, *-o*, *-u* ir *-ė*: *ālibi*, *ampluà*, *asortì*, *ateljė*, *aveniù*, *bistrò*⁵, *bolero*, *dekoltė*, *dosjė*, *esė*, *fādo*, *fiāsko*, *filė*, *fojė*, *gūru*, *háiku*, *interviù*, *kakadù*, *karatė*, *kazinò*, *kimonò*, *koljė*, *kupė*, *maestro*, *meniù*, *metrò*, *piurė*, *popurì*, *ragù*, *reviù*, *reziümė*, *rodèò*, *sufilė*, *šou*, *tablò*, *tabù*, *taksì*, *tāngo*, *trikò*, *turnė*, *želė*, *žiurì*.

Analizuoti pasirinkti šie skoliniai, nes jie gali būti pavartoti kartu su derinamaisiais žodžiais, rodančiais tų skolinių giminę. Kai kurie skoliniai, pvz., *kantri*, *retro*, beveik niekada nevartojami su derinamaisiais žodžiais, todėl jų giminės nustatyti negalima. Tie patys nekaitomi žodžiai buvo pateikti ir anketoje, kurią užpildė studentai (žr. skyrių „Morfologiškai neadaptuotų daiktavardžių giminės pasirinkimas remiantis studentų apklausa“), taigi parenkant skolinius, atsižvelgta į tai, ar analizuojami žodžiai respondentams žinomi, todėl nepateikti rečiau vartojami, specifinių reikšmių skoliniai. Tirtos tik nekaitomosios skolinių formos⁶. Apibendrinti rezultatai pateikti 1 paveiksle.

⁵ Analizuoti tiek vartotini, tiek vengtini ar nevartotini skoliniai. Šiame straipsnyje nekvestionuojamas tirtų skolinių taisyklingumas, teiktinumas.

⁶ Taip pat tirti bendrinės kalbos rašybos normų neatitinkantys pavyzdžiai, kuriuose *karatė*, *kupė*, *koljė* ir pan. žodžiai rašomi *karate*, *kupe*, *kolje*.

1 PAV. Morfologiškai neadaptuotų daiktavardžių giminės pasiskirstymas (procentais) *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyne*

Išnagrinėjus tekstyne rastus pavyzdžius su tirtais nekaitomais daiktavardžiais, matyti, kad dažniausiai iš konteksto giminė buvo neaiški⁷. Be to, kartais rasti vos keli pavyzdžiai, iš kurių negalima daryti patikimų išvadų apie skolinio priskyrimą tam tikrai giminei⁸.

Rasti tik vyriškąją giminę rodantys derinamieji žodžiai šių nekaitomų daiktavardžių (1–22): *alibi*, *asorti*, *bistro*, *bolero*, *fado*, *fiasko*, *guru*, *haiku*, *kazino*, *kimono*, ***koljė***⁹, *maestro*, *menu*, *metro*, *ragu*, *reviu*, *rodeo*, *šou*, *tablo*, *tabu*, *tango*, *triko*. Daiktavardžiai *ateljė*, *piurė* (23–24) tekstyne laikomi mo-

⁷ Iš viso rastos 227 *alibi* konkordanso eilutės (177 eilutės buvo neinformatyvios), *amplua* konkordansą sudarė 247 eilutės (iš jų 142 neinformatyvios), *asorti* – 29 eilutės (iš jų 26 neinformatyvios), *ateljė* – 234 eilutės (iš jų 207 neinformatyvios), *aveniu* – 212 eilučių (iš jų 133 neinformatyvios), *bistro* – 61 eilutė (iš jų 49 neinformatyvios), *bolero* – 81 eilutė (iš jų 68 neinformatyvios), *dekoltė* – 41 eilutė (iš jų 19 neinformatyvių), *dosjė* – 232 eilutės (iš jų 171 neinformatyvi), *esė* – 1498 eilutės (iš jų 1064 neinformatyvios), *fado* – 26 eilutės (iš jų 25 neinformatyvios), *fiasko* – 400 eilučių (iš jų 320 neinformatyvių), *filė* – 197 eilutės (iš jų 175 neinformatyvios), *fojė* – 727 eilutės (iš jų 681 neinformatyvi), *guru* – 621 eilutė (iš jų 538 neinformatyvios), *haiku* – 102 eilutės (iš jų 89 neinformatyvios), *interviu* – 4798 eilutės (iš jų 3628 neinformatyvios; dėl didelio duomenų kiekio tirta tik publicistikoje), *kakadu* – 38 eilutės (iš jų 23 neinformatyvios), *karatė* – 765 eilutės (iš jų 755 neinformatyvios), *kazino* – 834 eilutės (iš jų 723 neinformatyvios), *kimono* – 359 eilutės (iš jų 254 neinformatyvios), *koljė* – 39 eilutės (iš jų 31 neinformatyvi), *kupė* – 377 eilutės (iš jų 263 neinformatyvios), *maestro* – 1474 eilutės (iš jų 1214 neinformatyvių), *menu* – 740 eilučių (iš jų 561 neinformatyvi), *metro* – 836 eilutės (iš jų 783 neinformatyvios), *piurė* – 32 eilutės (iš jų 30 neinformatyvių), *popuri* – 45 eilutės (iš jų 34 neinformatyvios), *ragu* – 18 eilučių (iš jų 15 neinformatyvių), *reviu* – 24 eilutės (iš jų 9 neinformatyvios), *reziumė* – 166 eilutės (iš jų 135 neinformatyvios), *rodeo* – 23 eilutės (iš jų 19 neinformatyvių), *suflė* – 8 eilutės (iš jų 5 neinformatyvios), *šou* – 2387 eilutės (iš jų 1939 neinformatyvios; dėl didelio duomenų kiekio analizuota tik publicistikoje), *tablo* – 71 eilutė (iš jų 49 neinformatyvios), *tabu* – 977 eilutės (iš jų 798 neinformatyvios), *taksi* – 2331 eilutė (iš jų 2092 neinformatyvios; dėl didelio duomenų kiekio analizuota tik publicistikoje), *tango* – 813 eilučių (iš jų 663 neinformatyvios), *triko* – 73 eilutės (iš jų 50 neinformatyvių), *turnė* – 161 eilutė (iš jų 98 neinformatyvios), *žėlė* – 318 eilučių (iš jų 240 neinformatyvių), *žiuri* – 891 eilutė (iš jų 662 neinformatyvios). Neinformatyviomis laikytos tos konkordanso eilutės, kuriose šalia nekaitomo daiktavardžio nepavartotas joks derinamasis žodis arba kai derinamasis žodis nerodo aiškos giminės, pvz.: *svajoja apie ilgą turnė po visą Ameriką; gerai perpratę A. Piacolos muzikos stilių, koncertinių tango charakterį, muzikavo laisvai, jausdami vienas kitą ir publiką*.

⁸ Dėl nedidelio pavyzdžių skaičiaus tekstyne negalima daryti patikimų išvadų apie šiuos daiktavardžius: *fado*, *koljė*, *piurė*, *popuri*, *ragu*, *rodeo*, *suflė* (kiek rasta informatyvių šių žodžių eilučių, žr. septintą išnašą).

⁹ Čia ir toliau apibendrinant tyrimo rezultatus parodyti tie žodžiai, kurie pagal gramatikos išdėstytas taisykles turėtų būti laikomi arba vyriškosios, arba moteriškosios giminės, bet tekstyne šalia šių daiktavardžių rasti derinamieji žodžiai rodo ne tą giminę.

teriškosios giminės, nes šalia jų rasti tik moteriškosios giminės derinamieji žodžiai, pvz.:

- (1) *Apie kokią **alibi** jūs kalbėjote?*¹⁰
- (2) *Toki **asorti** galima laikyti šaldytuve keletą dienų.*
- (3) *Kiekviename didmiesčio **bistro** jums mielai įpils.*
- (4) *Palaidinės mezginiai padriko ant jos languoto **bolero** ir plazdėjo vėjyje.*
- (5) *MISIA bei jos ansamblis atveža portugališkojo **fado** programą, kurią sudaro tradicinės dainos ir šokiai [...].*
- (6) *Man tai visiškas **fiasko**, – pasakoja Lora, buvusi tapytoja avangardistė.*
- (7) *Išmintingieji lamos, kilnieji **guru**, Himalajų aukštybėse medituojantys mahatmos.*
- (8) *Niekad nenorėsiu sukurti tikro **haiku** apie puošniąją virtualybę, apie kompiuterius.*
- (9) *Taip gali būti tik tokiame mažyčiame **kazino**.*
- (10) *Atmintyje išliko tik jų ryškūs **kimono**.*
- (11) *[...] išsiaiškinti, kad fantastiško grožio auksinis **koljė**, puoštas perlamutru ir deimantais, ir auskarai [...].*
- (12) *Markas nujautė, kad **maestro** bus sumanęs kokią nors gudrybę: [...].*
- (13) *Mišrios mitybos žmonių pietų **menu** sudarytas iš trijų patiekalų – sriubos, antro ir [...].*
- (14) *[...] kurios galėtų atlikti antžeminio ir požeminio **metro** galimybių studiją.*
- (15) *Antrasis ratas prasideda langustu su aliejaus, trumų ir žirnių **ragu**, aplaistytu žuvų sultiniu.*
- (16) *„Didysis Kauno **reviu**“.*
- (17) *O po to kraupokas **rodeo** staiga baigėsi.*
- (18) *Striptizas, nuostabios merginos, puikus **šou**!*
- (19) *Dar minutė, ir įsižiebęs **tablo** vaizdžiai parodo: už Z. Balčytį – 52 balsai, prieš – 48, susilaikė 32.*
- (20) *Tos kartos žmonės šiandien iš naujo atranda visus **tabu** paneigusį prancūzų dainininką S. Gainsbourgą.*
- (21) *Man tai įdomu dar ir todėl, kad tas **tango** – buvo mano pirmas fortepijonu išmoktas skambinti tango.*
- (22) *9-tas dešimtmetis: dryžuotasis **triko**.*
- (23) *Iš šios **ateljė** Pranas N. patraukė į kitą, į dar vieną, dar [...].*
- (24) *Košės daržovių ir vaisių nuovire bei daržovių ir vaisių **piurė** skiriamos nuo 3 mėn.*

Remiantis šalia pavartotų derinamųjų kaitomų žodžių galūnėmis, galima teigti, kad dažniau vyriškosios giminės laikomi šie daiktavardžiai: in-

¹⁰ Šie pavyzdžiai pateikti iš tekstyno. Kadangi pateikiant konkordanso eilutes tiriamas žodis būna centre ir galima nagrinėti 50–300 simbolių ilgio eilutes, kai kurie sakiniai yra nepilni, netgi baigiasi nepilniais žodžiais. Pavyzdžiai palikti su kalbos ar korektūros klaidomis. Tiriami žodžiai pavyzdžiuose pajuodinti autorės.

terviu (99,91 / 0,09 proc.¹¹), *taksi* (99,16 / 0,84 proc.), **amplua** (99,05 / 0,95 proc.), *kakadu* (66,67 / 33,33 proc.), **sufle** (66,67 / 33,33 proc.), **re-
ziumė** (61,29 / 38,71 proc.), **turnė** (58,73 / 41,27 proc.), pvz.:

- (25) *Jame toks gražus ir teisingas **interviu** su Užsienio reikalų ministerijos sekretoriumi L. T.*
- (26) [...] *pakeliui į autobusų stotį maršrutinis **taksi**, kuriuo važiauvau, vos nepakliuvo po savivarčio ratais.*
- (27) [...] *vaidmenį režisierė netikėtai paskyrė visai kito **amplua** aktoriumi Juozui Meškauskui.*
- (28) *Mažieji geltonkuodžiai **kakadu** yra labai reti paukščiai.*
- (29) *Skirtingai nuo kitų saldžių patiekalų **sufle** gali būti patiekiamas karštas tuose induose, kuriuose kepė.*
- (30) **Reziumė** toks: užuot radę būdų, kaip sumažinti neigiamą globalizacijos poveikį, [...].
- (31) *Išleidus ją, vyko 212-kos koncertų pasaulinis **turnė**, prasidėjęs 1985 metų gruodžio mėnesį Toronte ir pasibaigęs 1987-ųjų [...].*

Iš derinamųjų žodžių galūnių galima spręsti, kad moteriškosios giminės dažniau laikomi šie daiktavardžiai: *dekoltė* (95,45 / 4,55 proc.¹²), *filė* (95,45 / 4,55 proc.), *želė* (93,59 / 6,41 proc.), **žiuri** (92,2 / 7,8 proc.), **aveniu** (78,48 / 21,52), *fojė* (65,22 / 34,78), *esė* (58,76 / 41,24 proc.), *kupė* (57,89 / 42,11 proc.), *dosjė* (57,38 / 42,62 proc.), pvz.:

- (32) *Daugelis buvo apnuoginta nugara, kitos su didele **dekoltė**, dar keletas per daug nėriniuotų ir perregimų.*
- (33) *Jūros ešerio **filė** nuplaunama, supjaustoma gabalėliais ir iššutinama.*
- (34) *„Medaliono“ viduje yra maistinga **želė**.*
- (35) *Vėliau šios dvi paskirtys buvo atskirtos, ir didžiosios **žiuri** tik „tardydamo ir kaltindavo“.*
- (36) *Kažkoks nenuspėjamas skersvėjis juos nuvarė virš Aštuntosios **aveniu**, ir jie ten ilgai ilgai kybojo, aš net atsidusau iš susižavėjimo.*
- (37) *Po vakarienės didžiojoje **fojė** buvo šokiai.*
- (38) *Ta **esė** buvo parašyta kaip tik lenkų kultūros požiūriu.*
- (39) *Be to, kodėl jie tik dviese šioje **kupė**?*
- (40) *Priminsiu dar vieną svarbų dalyką: panaši **dosjė** renkama tik tarnybiniam, vidaus naudojimui.*

¹¹ Pirmasis skaičius rodo, kokia procentinė išraiška rastų pavyzdžių, kuriuose tiriamas skolinys laikytinas vyriškosios giminės, antrasis skaičius – kokia procentinė išraiška rastų pavyzdžių, kuriuose tas skolinys laikytinas moteriškosios giminės.

¹² Pirmasis skaičius rodo, kokia procentinė išraiška rastų pavyzdžių, kuriuose tiriamas skolinys laikytinas moteriškosios giminės, antrasis skaičius – kokia procentinė išraiška rastų pavyzdžių, kuriuose tas skolinys laikytinas vyriškosios giminės.

Tekstynė rasta po lygiai pavyzdžių su derinamaisiais tiek vyriškosios, tiek moteriškosios giminės žodžiais, pavartotais šalia *karatė* ir *popuri*, pvz.:

- (41) *Pasak jo, **karatė** visiškai suderinamas su bet kuria kita veikla.*
- (42) ***Karatė** kilusi iš Japonijos.*
- (43) *Kitaip sakant, **popuri**, iš kurio bandoma gaminti simfonija.*
- (44) [...] *treči pasitelkė iki skausmo pažįstamą **popuri**, atitinkančią jų mokymosi kryptį.*

Apibendrinant rezultatus, galima teigti, kad, sprendžiant iš šalia pavartotų derinamųjų žodžių, daugelis nekaitomų daiktavardžių priskirti tai giminei, kuri numatyta norminamuosiuose kalbotyros darbuose. Matyt, tokius rezultatus lemia tai, kad daugelis tekstynėse esančių tekstų yra redaguoti.

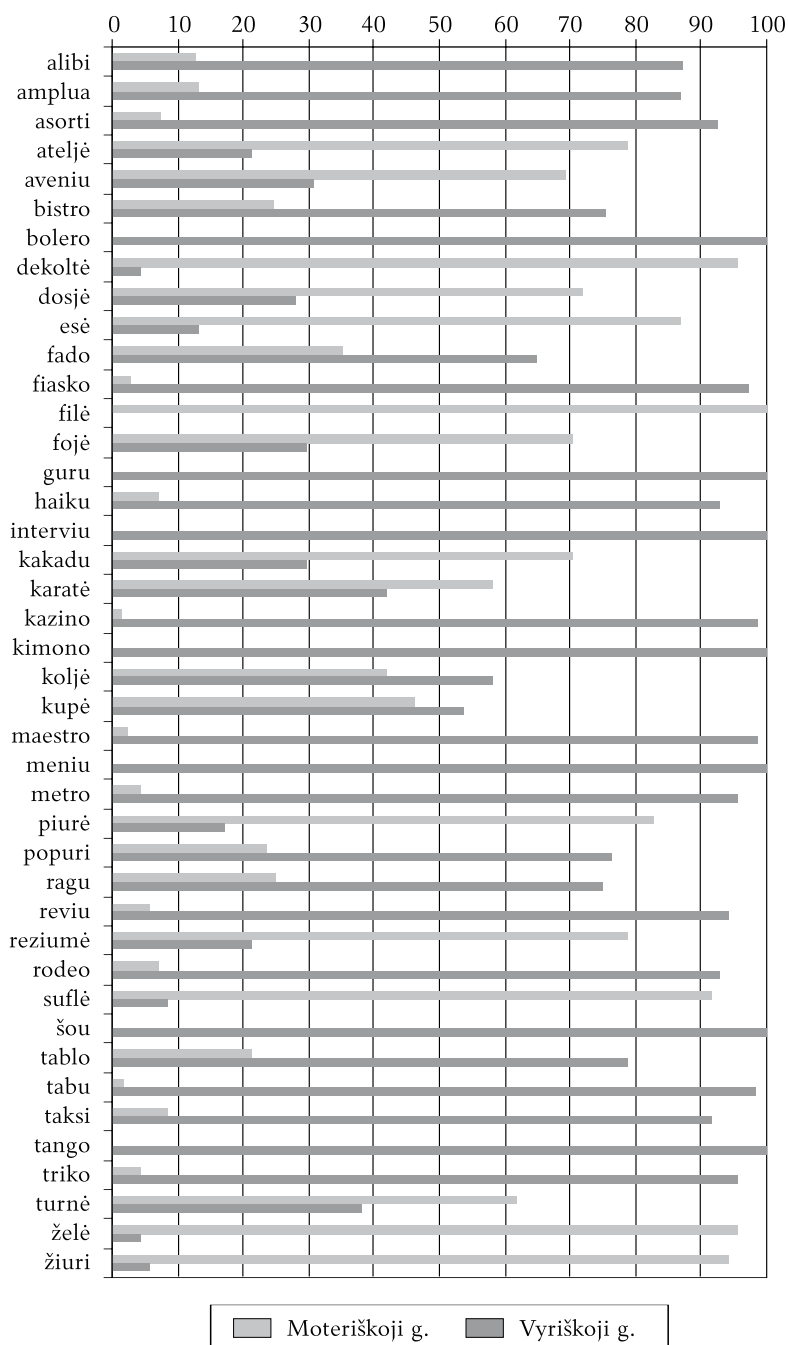
Atkreiptinas dėmesys į daiktavardžius *koljė, amplua, suflė, reziumė, turnė*, kurie dažniau laikomi vyriškosios, o ne moteriškosios giminės (žr. 11, 27, 29, 30 ir 31 pavyzdžius); *žiuri, aveniu* turėtų būti priskirti vyriškajai giminei, bet rasti derinamieji žodžiai (žr. 35 ir 36 pavyzdžius) rodo, kad šie daiktavardžiai dažniau vartojami kaip moteriškosios giminės. Tokie duomenys rodo tam tikrus polinkius kai kuriuos daiktavardžius priskirti kitai, nei rekomenduojama norminamuosiuose leidiniuose, giminei. Kokios priežastys tai lemia, padės atsakyti kitame straipsnio skyriuje aptariami studentų apklausos rezultatai.

MORFOLOGIŠKAI NEADAPTUOTŲ DAIKTAVARDŽIŲ GIMINĖS PASIRINKIMAS REMIANTIS STUDENTŲ APKLAUSA

Siekiant išsiaiškinti, kaip dabartinėje lietuvių kalboje nekaitomiesiems skoliniams priskiriama giminė, anketinės apklausos metodu tirti ankstesniame skyriuje išvardyti 42 nekaitomi nelietuviškos kilmės daiktavardžiai.

Apibendrinti apklausos rezultatai pateikti 2 paveiksle.

Dažniausiai apklaustieji pasirinko formas tos giminės, kuriai pagal anksčiau aptartas rekomendacijas ir reikėtų priskirti nelinksniuojamus skolinius. Toliau apklausos rezultatai pateikti pagal tai, kaip tiksliai (atsižvelgiant į bendrinės kalbos normas) pasirinkta atitinkama giminė, t. y. pirmiausia pateikti tie skoliniai, kurių giminė dažniausiai nustatyta tinkamai, toliau surašyti tie skoliniai, dėl kurių giminės respondentų nuomonė skyrėsi.

2 PAV. Morfologiškai neadaptuotų daiktavardžių giminės pasiskirstymas (procentais) remiantis studentų apklausos rezultatais

Pirmiausia pateikti vyriškosios giminės daiktavardžiai: *bolero* (100 proc.¹³; švarkas, švarkelis, megztukas, apsiaustas¹⁴), *guru* (100 proc.; meistras, žinovas, mokytojas, specialistas, vadovas), *interviu* (100 proc.; pokalbis, reportažas), *kimono* (100 proc.; apdaras, rūbas, chalatas, drabužis, kostiumas), *menu* (100 proc.; valgiaraštis, sąrašas), *šou* (100 proc.; renginys, pasirodymas, koncertas), *tango* (100 proc.; šokis), *maestro* (98,6 / 1,4 proc.; dirigentas, virtuozas, specialistas, meistras, atlikėjas, muzikas), *kazino* (98,57 / 1,43 proc.; lošimo namai, žaidimas, lošimas, lošimų salonas), *tabu* (98,39 / 1,61 proc.; draudimas, suvaržymas, paslaptis), *fiasko* (97,18 / 2,82 proc.; pralaimėjimas, nesėkmė, žlugimas, nelaimė, nepasisekimas), *triko* (95,77 / 4,23 proc.; drabužis, rūbas, apatiniai), *metro* (95,71 / 4,29 proc.; tunelis, traukinys, stotis, transportas), *reviu* (94,37 / 5,63 proc.; renginys, vakarėlis, koncertas, pasirodymas), *haiku* (92,86 / 7,14 proc.; eilėraštis), *rodeo* (92,86 / 7,14 proc.; jojimas, pasirodymas, sportas, kova, kautynės), *asorti* (92,54 / 7,46 proc.; mišinys, rinkinys), *taksi* (91,43 / 8,57 proc.; automobilis, mašina), *alibi* (87,14 / 12,86 proc.; pasiteisinimas, pasiaiškinimas), *tablo* (78,87 / 21,13 proc.; lenta, užrašas, iškaba, švieslentė), *popuri* (76,47 / 23,53 proc.; mišinys, rinkinys), *bistro* (75,36 / 24,64 proc.; kavinė, užeiga, užkandinė), *ragu* (75 / 25 proc.; troškiny, patiekalas), *fado* (64,79 / 35,21 proc.; daina, muzikinis kūrinys), *aveniu* (30,88 / 69,12 proc.; alėja, prospektas, gatvė), *kakadu* (29,58 / 70,42 proc.; papūga, paukštis), *žiuri* (5,63 / 94,37 proc.; komisija, vertintojai).

Moteriškajai giminei priskirtinų daiktavardžių giminė pasirinkta tokiu tikslumu: *filė* (100 proc.¹⁵; išpjova, mėsa, silkė, žuvis), *dekoltė* (95,77 / 4,23 proc.;

¹³ Pirmasis skaičius rodo, kiek procentų apklaustų studentų tiriamą skolinį priskyrė vyriškajai giminei, antrasis skaičius – kiek procentų apklaustųjų žodį priskyrė moteriškajai giminei. Jei prie žodžio parašyta 100 proc., tai reiškia, kad visi apklaustieji analizuojamą skolinį priskyrė vyriškajai giminei. Jei apklausti studentai neįrašė galūnės, jų atsakymai neįskaičiuoti į bendrą skaičių. Kai kuriais atvejais studentai suderino ne tuos žodžius, pvz., sakinyje *Į didelę taurę supylusi aromatinė džiovintų gėlių popuri padovanosi kambariams mielő aromata* norėta, kad studentai būdvardį *aromatinis*, –ė priderintų prie *popuri*, bet buvo nemažai atvejų, kai apklaustieji šį būdvardį suderino su arčiau esančiu daiktavardžiu *gėlių*. Tokie atsakymai taip pat neįskaičiuoti.

¹⁴ Skliaustuose parašyti žodžiai – tai apklaustų studentų pateikti žodžiai, su kuriais jie sieja tiriamą skolinį. Pateikti dažniausiai paminėti tam tikro skolinio atitikmenys ar tai pačiai teminei grupei kaip ir tiriamas skolinys priklausantys žodžiai. Šie žodžiai neretai padeda suprasti, kodėl tam tikrą skolinį apklaustieji priskyrė vienai ar kitai giminei.

¹⁵ Pirmasis skaičius rodo, kiek apklaustų studentų tiriamą skolinį priskyrė moteriškajai giminei, antrasis skaičius – kiek procentų apklaustųjų žodį priskyrė vyriškajai giminei. Jei prie žodžio parašyta 100 proc., tai reiškia, kad visi apklaustieji tiriamą skolinį priskyrė moteriškajai giminei.

iškirptė), *želė* (95,71 / 4,28 proc.; drebučiai, konsistencija, kremas, gelis, masė), *suflė* (91,55 / 8,45 proc.; masė, kepinys, patiekalas), *esė* (86,96 / 13,04 proc.; kūrinys, straipsnis, rašinys), *piurė* (82,86 / 17,14 proc.; masė, košė, tyrė, valgis), *ateljė* (78,87 / 21,13 proc.; studija, salonas), *reziumė* (78,57 / 21,43 proc.; išvados, apibendrinimas, santrauka), *dosjė* (71,83 / 28,17 proc.; aprašymas, aprašas, prisistatymas, duomenys), *fojė* (70,42 / 29,58 proc.; vestibulius, laukiamasis, prieškambaris, holas, salė), *turnė* (61,97 / 38,03 proc.; kelionė, turas, gastrolės, išvyka), *karatė* (58,06 / 41,94 proc.; sportas, sporto šaka, kovos menas, kova), *kupė* (46,38 / 53,62 proc.; kabina, vagonas), *koljė* (42,03 / 57,97 proc.; papuošalas, vėrinys), *amplua* (13,24 / 86,76 proc.; įvaizdis, stilius).

Taigi iš pateiktų duomenų matyti, kad neretai pasirinkta kita giminė, nei rekomenduojama norminamuosiuose leidiniuose. Tai galėjo lemti skolinių sąsaja su artimos reikšmės žodžiais, pvz., *aveniu – alėja*, *bistro – kavinė*, *dosjė – aprašas*, *amplua – įvaizdis*. Vadinas, kai kuriais atvejais vyriškosios giminės pasirinkimą vietoj moteriškosios arba moteriškosios vietoj vyriškosios galėjo lemti tokios asociacijos, pvz., *esė* kai kurių respondentų laikoma vyriškosios giminės daiktavardžiu, nes siejama su rašiniu, kūrinium, straipsniu (vyriškosios giminės daiktavardžiais), šalia *fado* pavartotiems būdvardžiams parašytos moteriškosios giminės galūnės, nes šis skolinys sietas su moteriškosios giminės daiktavardžiu *daina*.

Tai, kad sąsajos su tam tikru žodžiu gali lemti ir tiriamojo skolinio giminę, gana aiškiai parodė *kakadu* pavyzdys: daugelis studentų, šį žodį laikanti moteriškosios giminės, jį siejo su *papūga*, o tie, kurie manė, kad tai vyriškosios giminės žodis, siejo su *paukštis* (mot. g. nurodė 70,42 proc., vyr. g. – 29,58 proc. apklaustųjų).

Tiesa, asociacijų kriterijaus negalima absoliutinti, nes anketose rasta tokių atvejų, kai, pavyzdžiui, *dosjė* paaiškinta, kad tai yra aprašymas (taigi vyriškoji giminė), bet šalia esančio derinamojo žodžio parinkta moteriškoji giminė. Tokių pavyzdžių būtų galima pateikti ne vieną.

Turbūt įdomiausia, kokiais kriterijais remiantis skolinių giminė pasirinkta kitokia, nei rekomenduojama norminamuosiuose leidiniuose. Kadangi anketoje prašyta nurodyti, su kokiais žodžiais apklaustieji sieja nekaitomus skolinius, todėl iš šių duomenų galima mėginti nustatyti, kiek tokios asociacijos paveikė skolinių giminės pasirinkimą. Jau rašyta, kad *kakadu* dažnai buvo susieta su žodžiu *papūga*. Kaip artimi *kupė* žodžiai paminėti *kabina*, *vagonas*. Tikėtina, kad pastarasis variantas ir lėmė tai, kad žodį *kupė* daugiau apklaus-

tų studentų priskyrė vyriškai, o ne moteriškai giminei. Panašiai galima paaiškinti ir skolinio *koljė* dažną priskyrimą vyriškai giminei: apklaustieji šį skolinį siejo su žodžiais *papuošalas, vėrinys*. Žodžio *aveniu* net du dažniausiai paminėti atitikmenys, t. y. *alėja, gatvė*, yra moteriškosios giminės.

Painiava dėl nekaitomų skolinių *amplua* ir *žiuri* giminės pasirinkimo galėjo kilti dėl informacijos trūkumo ar neatitikimo. Pavyzdžiui, nei DLKG, nei LKG I nenurodyta, katrai giminei priskirtini nekaitomi skoliniai su baigmeniu *-a* (kad šie skoliniai priskirtini moteriškai giminei, rašoma A. Judženčio (2002), R. Vaskelaitės (2001) straipsniuose). Dar daugiau painiavos dėl *žiuri*: remiantis DLKG (2006) pateikta taisykle, *žiuri* reikėtų priskirti vyriškai giminei, bet DLKŽ (net naujausiame šeštame leidime) šis žodis priskiriamas moteriškai giminei. Tai visiškai suprantama, nes ir apklaustieji studentai *žiuri* dažnai siejo su žodžiu *komisija*, taigi laikė moteriškosios giminės žodžiu.

TYRIMO APIE MORFOLOGISKAI NEADAPTUOTŲ DAIKTAVARDŽIŲ GIMINĖS PASIRINKIMĄ REZULTATŲ PALYGINIMAS

Šiame skyriuje aptariami akivaizdesni giminės pasirinkimo skirtumai, išryškėję tekstyne ir studentų anketose. Norminamuosiuose leidiniuose vyriškai giminei priskirti daiktavardžiai tiek tekstyne, tiek studentų vartojami panašiai: dažniausiai vyriškai giminei priskirti *tablo* (tekstyne 100 proc., studentų 78,87 proc.), *bistro* (tekstyne 100 proc., studentų 75,36 proc.), *ragu* (tekstyne 100 proc., studentų 75 proc.), *fado* (tekstyne 100 proc., studentų 64,79 proc.), *popuri* (tekstyne 50 proc., studentų 76,47 proc.). Paminėti daiktavardžiai *aveniu* ir *kakadu*, kurie ir tekstyne, ir studentų dažniau vartojami kaip moteriškosios giminės (kaip vyriškosios giminės daiktavardis *aveniu* tekstyne pavartotas 21,52 proc., studentų 30,88 proc. pavyzdžių; *kakadu* tekstyne 66,67 proc., bet studentų tik 29,58 proc. pavyzdžių). Remiantis surinktais duomenimis galima teigti, kad *žiuri* laikomas moteriškosios giminės daiktavardžiu: tik 7,8 proc. tekstyno pavyzdžių *žiuri* derinamieji žodžiai yra vyriškosios giminės ir tik 5,63 proc. studentų prie *žiuri* derino vyriškosios giminės žodžius.

Lyginant tekstyno ir studentų apklausos duomenis, kaip vartojami moteriškai giminei priskirtini daiktavardžiai, išryškėjo keli ryškesni skirtumai:

apklausti studentai *suflē*, *reziumė*, *turnė* dažniau vartoja kaip moteriškosios giminės daiktavardžius (moteriškąją giminę pasirinko atitinkamai 91,55, 78,57 ir 61,97 proc. apklaustųjų), taigi laikomasi kalbos rekomendacijų. Tekstynė minėti daiktavardžiai šiek tiek dažniau vartojami su vyriškosios giminės derinamaisiais žodžiais (moteriškąją *suflē* giminę rodo 33,33 proc., *reziumė* – 38,71 proc., *turnė* – 41,27 proc. tekstynė rastų pavyzdžių).

Ne tokie ryškūs skirtumai lyginant *esė*, *dosjė*, *fojė*, *karatė* tekstynė rastuose pavyzdžiuose ir studentų apklausoje. Šie daiktavardžiai dažniausiai laikomi moteriškosios giminės, vis dėlto matyti abejonų, katrai giminei juos priskirti. Šį teiginį pagrindžia statistiniai duomenys: 58,76 proc. tekstynė rastų pavyzdžių *esė* laikoma moteriškosios giminės; 86,96 proc. apklaustų studentų *esė* taip pat priskirtų moteriškai giminei. *Dosjė* kaip moteriškosios giminės daiktavardis tekstynė pavartotas 57,38 proc. analizuotų pavyzdžių, 71,83 proc. studentų jį taip pat laikė moteriškosios giminės daiktavardžiu. Panašūs ir *fojė*, *karatė* duomenys: tekstynė rasta atitinkamai 65,22 proc. ir 50 proc. moteriškąją giminę liudijančių pavyzdžių, atitinkamai 70,42 proc. ir 58,06 proc. studentų šiuos daiktavardžius priskirtų moteriškai giminei.

Ir iš tekstyno duomenų, ir iš studentų apklausos galima spręsti, kad labiausiai abejojama dėl žodžių *kupė*, *koljė* ir *amplua* giminės. Nors visi trys žodžiai turėtų būti laikomi moteriškosios giminės, statistiniai duomenys rodo ką kita: tik 57,89 proc. pavyzdžių tekstynė ir 46,38 proc. apklaustų studentų *kupė* laikoma moteriškosios giminės daiktavardžiu; visuose tekstynė rastuose giminę rodančiuose pavyzdžiuose žodis *koljė* laikomas vyriškosios giminės (tiesa, rasta labai nedaug pavyzdžių, kuriuose derinamieji žodžiai rodo *koljė* giminę), mažiau negu pusė studentų (42,03 proc.) šį daiktavardį priskiria moteriškai giminei. Ypač atkreiptinas dėmesys į *amplua* giminę: tik 0,95 proc. tekstyno pavyzdžių ir 13,24 proc. apklaustų studentų *amplua* priskiriamas moteriškai giminei, taigi galima teigti, kad šis daiktavardis laikomas vyriškosios giminės žodžiu.

Iš pateiktų rezultatų matyti, kad tas pats skolinys gali būti laikomas ir vyriškosios, ir moteriškosios giminės žodžiu. Tiesa, dvejopos giminės priskyrimas būdingesnis skoliniams, kurie gale turi balsę *-ė*. Analizuojant nekaitomųjų skolinių giminės priskyrimo principus, galima teigti, kad nekaitomų daiktavardžių vartosena rodo polinkį vyriškąją giminę vartoti kaip universalią. Taigi šios apklausos rezultatai patvirtina R. Vaskelaitės (2001: 49–50) mintį, kad „sintaksiškai reiškiamo nekaitomų daiktavardžių giminė rodo polinkį vyriškąją giminę vartoti kaip universalią“.

Šią mintį galima pratęsti ir L. Vaicekauskienės (2007: 173)¹⁶ teiginiais apie tai, kurią giminę gauna svetimžodis besiskolinančioje kalboje: dažniausiai skoliniui priskiriama nežymėtoji, arba produktyvioji, giminė. Giminių skoliniams gali būti parenkama remiantis semantinės analogijos principu, t. y. svetimžodžiams priskiriama ta pati giminė kaip ir saviems tos pačios semantinės kategorijos („gyva būtybė“, „apranga“, „muzikos žanras“ ir pan.) žodžiams. Giminės pasirinkimą gali lemti ir formos arba reikšmės analogija su savu žodžiu.

IŠVADOS

Tekstyno duomenys rodo, kad, nepaisant kalbos rekomendacijų, dažniau moteriškai giminei priskiriami daiktavardžiai *aveniu*, *žiuri*, o daiktavardžiai *amplua*, *koljė*, *reziūmė*, *suflė*, *turnė*, sprendžiant iš šalia pavartotų derinamųjų žodžių, dažniau laikomi vyriškosios, o ne moteriškosios giminės.

Anketinės apklausos rezultatai leidžia teigti, kad neretai nežinoma, katrai giminei priskirti nekaitamuosius skolinius. Labiausiai studentai abejojo dėl to, kad žodžiai *žiuri*, *aveniu*, *kakadu* laikytini vyriškosios giminės, o *kupė*, *koljė*, *amplua* – moteriškosios giminės.

Skoliniai prie lietuvių kalbos sistemos gali būti pritaikomi remiantis panašios reikšmės žodžių gimine (pvz.: *žiuri* – komisija, *koljė* – papuošalas, *fado* – daina, *dosjė* – aprašymas). Nekaitomų daiktavardžių sintaksiškai reikiama giminė rodo polinkį vyriškąją giminę vartoti kaip universalią.

Apibendrinus abiejų tyrimų rezultatus, galima teigti, kad labiausiai abejojama, katrai giminei priskirti šiuos daiktavardžius: *aveniu*, *kakadu*, *žiuri*, *turnė*, *karatė*, *kupė*, *koljė*, *amplua*.

LITERATŪRA

- DLKG 2006: *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. Red. V. Ambrazas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- DLKŽ 2006: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. 6-asis leid., elektroninis variantas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Judžentis A. 2002: Žvilgsnis į daiktavardžių giminės kategoriją. – *Acta Linguistica Lithuanica* 46, 39–47.

¹⁶ L. Vaicekauskienė cituoja Anne-Line Graedler (šią straipsnyje percituojami L. Vaicekauskienės teiginiai).

LKG I 1965: *Lietuvių kalbos gramatika* 1, Vilnius: Mintis.

Miliūnaitė R. (sud.) 2002: *Kalbos patarimai* 1. *Gramatinės formos ir jų vartojimas*. Sud. R. Miliūnaitė, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

Pupkis A. 2005: *Kalbos kultūros studijos*, Vilnius: Gimtasis žodis.

Rimkutė E., Raižytė J. 2010: Morfologinis skolinių adaptavimas lietuvių kalboje. – *Lietuvių kalba*. Prieiga per internetą: <http://www.lietuviukalba.lt/index.php?id=162> (žiūrėta 2011 01 30).

Vaicekauskienė L. 2007: *Naujieji lietuvių kalbos svetimžodžiai: kalbos politika ir vartosena*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.

Valeckienė A. 1967: Kitų kalbų kilmės žodžiai lietuvių kalbos morfologinėje sistemoje. – *Lietuvių kalba tarybiniais metais*, Vilnius: Mintis, 108–128.

Vaskelaitė R. 2001: Nelietuviškų nekaitomų žodžių sintaksiniai vaidmenys. – *Kalbos kultūra* 74, 43–52.

ANKETA

Tose vietose, kuriose parašytas brūkšny, įrašykite atitinkamai vyriškosios arba moteriškosios giminės galūnes. Žodžius pagal giminę suderinkite su kiekviename sakinyje esančiu pajuodintu žodžiu. Prie kiekvieno sakinio parašykite, su koku žodžiu siejate pajuodintą žodį (pvz., *aveniu* – gatvė, prospektas, alėja)¹⁷.

1. Ar pirktumėte dviaukštį butą Penkt__ **aveniù**.
2. Tačiau tok__ (*toks, -ia* vns. vardininkas) sugalvot__ **ālibi** Donato neišgelbėjo.
3. Neseniai su grupe „Skylė“ pristąčiusi naują albumą Aistė Smilgevičiūtė per įsimylėjėlių dieną scenoje pasirodys nauj__ (*naujas, -a* vns. įnagininkas) **ampluà**.
4. Vienas populiariausių – iš sūrio, viščiuko, pomidorų, agurkų, riešutų, sezamo sėklų ir kviečių kruopų paruošt__ **asorti**, užpalam__ jogurtu.
5. Jo **ateljė** buvo įsikūr__ Didžiojoje gatvėje ir veikė nuo 1860 m. rugpjūčio iki 1863 m. birželio.
6. Juod__ **bolero** pūstomis rankovėmis – originalus drabužis, derantis prie įvairios aprangos.
7. Senamiestyje įsikūrė jauk__ **bistrò**.
8. Žvilgsnį traukia žėrinčiais siūleliais siuvinėt__ V formos **dekoltė**.
9. Trump__ Kambodžos **dosjė**.

¹⁷ Pavyzdžiai imti iš įvairių šaltinių: *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno*, žiniasklaidos, grožinės, mokslinės literatūros, interneto svetainių.

10. **Esė** ilg__ ir išsam__, tačiau parašyt__ remiantis vien teksto autorių mintimis ir daugiau primena teksto santrumpą nei jo analizę.
11. Klasikin__ **fádo** (tam tikros formos portugališka daina) dažniausiai atlieka moteris, tad galimybė išgirsti fado dainuojantį vyrą, pasitaiko ne taip jau dažnai.
12. Jeigu pinigai pradeda valdyti, tau gresia visišk__ **fiáško**.
13. Pasūdyt__ silkės **filė** aliejuje „Gardums“.
14. Nusišypsau ir apsisukusi grįžtu į tą pa__ (*pats, -i* vns. galininkas) universiteto **fojė**.
15. Tad gal dabartiniai marketingo specialistai panorės tapti ir lietuvišk__ (dgs. įnagininkas) **gūru**?
16. Sukūrė graž__ **háiku**.
17. Ko gero, įtakingiausios pasaulyje radijo stoties žurnalistė buvo apstulbinta ne tiek fakto, kad suplanuot__ **interviù** neįvyks, kiek to, kaip atvirai ir nesidrovint jai buvo paaiškinta priežastis.
18. Baltakuod__ (*baltakuodis, -ė* vns. arba dgs. vardininkas) **kakadù** gyvena šiaurinėse Molukų salose Indonezijoje.
19. Patys mažiausi tradicin__ **karatė** mylėtojai, kurie žengia tik pirmuosius žingsnius šiame gyvenimo kelyje, galėjo varžytis estafečių rungtyse, demonstruodami savo vikrumą, greitį, jėgą ir išmonę.
20. Kai nuovargis pradeda imti viršų, lendi atvėsti į pirmą pasitaikius__ **kazinò** ir dairaisi merginos, nešiojančios kokteilius.
21. Man nedavė stebukling__ **kimonò**.
22. Kuriant tok__ (*toks, -ia* vns. galininkas) **koljė** yra tam tikros procedūros, kurias atlieka skirtingi specialistai.
23. Iš pasitarimo į Kauną važiuojame dvie__ (*dvivietis, -ė* vns. vietininkas) **kupė**.
24. Tačiau šių sykių mūsų gerbiame__ ir mylim__ **maestro** gana išsiringai išsisuko iš padėties, sumaniai maskuodam__ pastarąjį savo trūkumą.
25. Įvair__ **meniù** – dar viena patraukli picerijos ypatybė.
26. Įkurti antžemin__ **metrò** skatina miesto plėtrą.
27. Viską išplakite su virtuviniu smulkintuvu (kad išeitų vientis__ **piurė**).
28. Į didelę taurę supylusi aromatin__ džiovintų gėlių **popurì** padovanosi kambariams mielą aromatą.
29. **Ragù** uždengiam__ ir troškinam__ ant nedidelės ugnies.
30. Trijų valandų trukmės naujametinė__ **reviù** bus kupin__ šventinės nuotaikos, geros muzikos ir įvairiausių staigmenų.
31. **Reziümė** yra rašom__ panašiai kaip CV, tačiau jų forma ir turinys šiek tiek skiriasi.
32. Šiandieninė__ **rodèò** kilo iš meksikiečių rančų savininkų, fermerių, jų darbo su galvijais principų.
33. Kad **sufilė** būtų pur__, reikia kruopščiai atskirti kiaušinių baltymus, gerai juos atšaldyti.

34. Žiūrovų lauks ne tik įspūdingos kovos ringe, bet ir nepakartojam__ **šou**, nuostabiosios Olia Lia Lia mergaitės bei gausybė kitų siurprizų.
35. Prieš išeinant pro mokyklos duris šviečiant__ **tablò** primena: „Būk atidus!“
36. Esu tolerantiškas gėjams, bendrauju, kai reikia, koncertuoju jiems, ir man tai nėra jok__ **tabù**.
37. Irane moterų vairuojam__ **taksi** leidžia našlėms ir išsiskyrusioms moterims savarankiškai užsidirbti pinigų.
38. Tango mokytojas Stasys Česonis savo aistrą argentinietiš__ **tángo** apibūdino paprastai.
39. Pamačiusios naująjį „Yvos“ sceninį įvaizdį savo seniau dėvėt__ seksual__ juod__ **trikò** prisiminė karštosios „Olialia pupytės“.
40. Kenas Henslis dirba labai įtemptai – po 12 valandų per parą, nes 58 metų roko veterano laukia ilg__ **turnė** po pasaulį.
41. Veido odos **želė**, suteikiant__ odai gaivumo ir gyvybingumo.
42. Griežt__ **žiuri** atrinks geriausius kupranugarius pagal tam tikrą amžiaus kategoriją.

Gauta 2011 02 22

GENDER OF MORPHOLOGICALLY UNADAPTED LOAN WORDS

Summary

The paper introduces the results of the investigation which aims at identifying if the gender of uninflected nouns is chosen considering the language norm and which factors determine that morphologically unadapted loan words are treated as either of male or female gender.

Tendencies in the choice of gender for uninflected nouns were researched in the *Corpus of Contemporary Lithuanian* (*Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas*) and in surveying 71 first-year and fourth-year students of Vytautas Magnus University. The students were asked to fill in questionnaires, i.e. to add a gender-marking inflection to an uninflected loan word and to its modifier, agreeing in case, number and gender with the loan word. The informants were also asked to explain their choice of inflection by giving the word which they saw as related to the loan word. The request was not accidental; the hypothesis was that the choice of gender of a word might be determined by its association with some other words.

The data of the *Corpus of Contemporary Lithuanian* shows that despite language recommendations, words, like *aveniu* ('avenue'), *žiuri* ('jury'), usually take the feminine gender, whereas words, like *amplua* ('most suitable job or occupation'), *koljė* ('necklace'), *reziumė* ('resumé, summary'), *suflė* ('soufflé'), *turnė* ('tourney')

more frequently take masculine, rather than feminine, gender. The latter finding was based on the usage of inflecting modifiers going together with the uninflected word.

The results of previous surveys suggest that often uninflected loan words have no clearly identifiable gender. The students found some words highly debatable; they were not sure if *žiuri* ('jury'), *aveniu* ('avenue'), *kakadu* ('cockatoo') should be treated as masculine and *kupė* ('compartment'), *koljė* ('necklace'), *amplua* ('most suitable job or occupation') as feminine gender words.

To conclude, loan words are adjusted to the system of the Lithuanian language not only on the basis of norm setting recommendations, but also on the basis of similar words in the same semantic field (e.g. *žiuri* ('jury') is a commission (*komisija*, f), *koljė* ('necklace') is a decoration (*papuošalas*, m), *fado* is a song (*daina*, f), *dosjė* ('dossier') is a description (*aprašymas*, m). The data confirms the results of previous research, which identified that uninflected nouns tend to take the masculine gender almost universally.

The research results have also demonstrated that most debatable nouns from the point of view of gender are the following: *aveniu* ('avenue'), *kakadu* ('cockatoo'), *žiuri* ('jury'), *turnė* ('tourney'), *karate* ('karate'), *kupė* ('compartment'), *koljė* ('necklace') and *amplua* ('most suitable job or occupation').

KEY WORDS: loan words, uninflected nouns, gender, corpus, survey.

ERIKA RIMKUTĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

K. Donelaičio g. 52-206, LT-44244 Kaunas

e.rimkute@hmf.vdu.lt